

Ядловська Ольга Степанівна,
к. іст. н., доцентка,
доцентка кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КОЛАБОРАЦІОНІЗМ У ЗРІЗІ ВТОРГНЕННЯ 2022 р. РОСІЙСЬКИХ ВІЙСЬК В УКРАЇНУ

Події 2014-2022 рр. в Україні, пов'язані з агресією Російської Федерації, спричинили тектонічні зміни всередині самого українського суспільства та стали підґрунтям для усвідомлення явищ сепаратизму та колабораціонізму всередині українського соціуму, це висунуло необхідність розробки та імплементації відповідного законодавства. Загалом, сепаратистські тенденції не були характерними для України до анексії та окупації українських територій Російською Федерацією, яка 2014 р. проявила в черговий раз свою імперську сутність та політичні «апетити» щодо захоплення територій сусідніх держав. Разом з тим, зазначимо, що існували (і продовжують виявлятися) латентні сепаратистські погляди, що перетинаються за змістом з мовним питанням (необхідність широкого залучення української мови як державної і погляди щодо двомовності, зокрема, у т. зв. «російськомовних» регіонів) та ідеологічних прибічників колишньої радянської імперії. Однак жорстка навала з боку Російської Федерації у лютому 2022 р. кардинально змінила відносно лояльні погляди щодо «братнього сусіда» і взагалі розуміння важливості українського питання для самої України. Водночас, постало питання колабораціонізму на непідконтрольних та окупованих територіях України, що є проявом, характерним саме для військового часу, і гостро постало перед Україною, а також таки виявило умовний «латентний» показник проросійських поглядів. Українська держава миттєво зреагувала на прояви, прийнявши відповідне законодавство.

15 березня 2022 року набрав чинності Закон України від 3 березня 2022 р. № 2108-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність», який спрямований на врегулювання питання заборони колабораціонізму. Змінами, внесеними до статті 55 Кримінального кодексу України передбачено покарання, яке полягає у позбавленні права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне або додаткове покарання за вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна [5].

Також доповнено статтю 111 Кримінального кодексу України щодо визначення колабораціонізму. Згідно із законом, публічне заперечення

громадянином України здійснення збройної агресії проти держави, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики цим громадянином, зокрема, до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, невизнання поширення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями карається позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років [3]. Крім цього, пропонувалося заборонити особам, які засуджені за колабораціонізм, бути членами виборчих комісій, офіційними спостерігачами, уповноваженими представниками кандидата на пост президента України в Центральній виборчій комісії, довіреними особами кандидата на пост президента України, кандидатами на місцевих виборах тощо [4].

Держава намагається створити можливості для фіксації фактів колабораціонізму, зокрема, через органи влади. Листом від 29 квітня 2022 р. № 33-02/10986-22 Національне агентство з питань запобігання корупції поінформувало органи виконавчої влади, їх територіальні органи (за наявності) та органи місцевого самоврядування, про необхідність зосередити зусилля уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції в межах реалізації покладених на них основних завдань в напрямку виявлення колаборантів та фактів їх колабораційної діяльності. З метою сприяння такій діяльності Національне агентство розробило Методичні рекомендації щодо роботи з виявлення фактів колабораційної діяльності [1]. У зазначеному документі окреслено відповідальність за дії, вчинені особою, уповноваженою на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, що підпадають під ознаки складу кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 110, ст.ст. 111, 1111, 1112 Кримінального кодексу України.

На думку деяких експертів, закон про колабораціоністську діяльність потребує ще більшої трансформації, і до розширення переліку дозволеної діяльності вони ставляться скептично. Політичний аналітик В. Сізов зазначає, що «зміни такі потрібні, однак є великі сумніви, що він працюватиме, у тому вигляді, в якому його приймали». На його думку, будь-якій колабораційній діяльності оцінку мають давати правоохоронні органи, але це має бути реальною діяльністю на шкоду державній безпеці України, її територіальній цілісності [2].

Народні депутати України продовжили формувати законодавство стосовно протидії виправданню агресії проти України та російській пропаганді. Зокрема, 22 травня 2022 р. Верховна Рада прийняла Закон України № 2265-IX «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну». 9 червня цей Закон підписав Президент та він набув чинності. Забороненим контентом тепер визначатиметься: підтримка або виправдання злочинного характеру діяльності Російської Федерації та її

органів, що діють проти України; публічне заперечення злочинного характеру збройної агресії Російської Федерації проти України; публічне використання символіки воєнного вторгнення російського режиму в Україну; поширення продукції, що містить таку символіку, в Україні та за кордоном. Варто зазначити, що частина із цих заборон вже містилася у подібних формулюваннях у змінах до Кримінального кодексу України та профільного медійного законодавства, прийнятих у березні. Тож змістовно новою для цього закону є деталізація заборони на використання символіки вторгнення. Публічне заперечення злочинного характеру війни проти України з боку Росії, що є складовою частиною «пропаганди російського неонацистського тоталітарного режиму» у законі №2265-ІХ, накладаються із раніше прийнятими законами, що може створити суттєві проблеми у правозастосуванні та суперечить вимогам правової визначеності. Зокрема, законодавство про колабораціонізм кримінально караним визнає «публічне заперечення здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України». Нещодавно впроваджена стаття 436-2 Кримінального кодексу України також криміналізує «виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікацію (схвалення та возвеличення – *Авт.*) її учасників» [6].

У цілому, прийняті закони чітко суголосним подіям військової агресії з боку РФ, що відбувається в Україні, і вчасно реагують на болючі та жорсткі проблеми колабораціонізму серед населення України. Зазначені повторення трактувань в різних законодавчих документах не містять розбіжностей щодо тлумачення ймовірних можливих вчинених правопорушень та проявів колабораціонізму. На наш погляд, у законодавстві чітко регламентовані пропагандистські прояви колабораціонізму, що значно розширює та, водночас, тлумачить факти прояву таких дій. Такі законодавчі ініціативи були вкрай необхідні ще з 2014 року задля превентивного висвітлення та унеможливлення відповідних дій. Суперечними можуть бути питання щодо визначення колабораціоністських дій населенням окупованих територій та визначення складу злочину. Однак і з цієї точки зору, закон чітко трактує відповідальність саме представників місцевих т. зв. «органів влади» за співпрацю з окупаційною владою, що звужує та чітко окреслює коло осіб, котрі підпадають під дію закону, адже повинні бути наявними факти співпраці. Отже, законодавство про колабораціонізм прийнято згідно з вимогами часу та військової агресії з боку РФ та досить чітко регламентує відповідні порушення. Маємо надію, що вчасно прийняті рішення щодо осіб, які вчиняють акти колабораціонізму, будуть вчасними та унеможливлять в подальшому такі дії в Україні.

Список літератури:

1. Відповідальність за колабораційну діяльність. *Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Харків)*. URL: https://kharkivobljust.gov.ua.translate.google/news/vidpovidalnist-za-kolaboratsijnu-diialnist/?_x_tr_sl=uk&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc (дата доступу: 20 жовтня 2022 р.)

2. В Україні змінюють закон про колабораціонізм. Що чекає на мешканців окупованих територій? *Новини Донбасу*. 14 серпня 2022. URL: <https://novosti.dn.ua/article/8106-v-ukrayini-zminuyut-zakon-pro-kolaboratsionizm-shho-chekae-na-meshkantsiv-okupovanyh-terytorij> (дата доступу: 20 жовтня 2022 р.)

3. Закон про кримінальну відповідальність за колабораціонізм набув чинності. *Укрінформ*. 15 березня 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricato/3430808-zakon-pro-kriminalnu-vidpovidalnist-za-kolaboracionizm-nabuv-sinnosti.html> (дата доступу: 20 жовтня 2022 р.)

4. Колаборантів в Україні чекає кримінальна відповідальність: ухвалено закон. *Сьогодні*. 3 березня 2022. URL: <https://ukraine.segodnya.ua/ua/ukraine/kollaborantov-v-ukraine-zhdet-ugolovnaia-otvetstvennost-prinyat-zakon-1606629.html> (дата доступу: 20 жовтня 2022 р.)

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. *Голос України*. 15 березня 2022. URL: <http://www.golos.com.ua/article/357225> (дата доступу: 18 жовтня 2022 р.)

6. Україна проти рашизму: нове законодавство для протидії російській пропаганді. URL: <https://dslua.org/publications/ukraina-proty-rashyzmu-nove-zakonodavstvo-dlia-protydii-rosiyskiy-propahandi/> (дата доступу: 18 жовтня 2022 р.)

Ishchenko Tetiana

senior teacher

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs;

Nikitina Iryna

senior teacher

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

ROMAN LAW AS AN INTEGRAL PART OF INTERNATIONAL LAW

Roman law underlies the legal system of modern Europe and has the strongest and most direct influence on the development of the entire legal system of the West.

Roman law is a system of legal norms that existed and operated on the territory first of Ancient Rome, then the Western and Eastern parts of the Roman Empire, and then formed the basis of European continental legal culture. Roman law, along with Christianity, underlies European identity and international law.

Ancient Rome was far from the first to apply laws. Legal relations already existed in ancient Mesopotamia (the laws of Hammurabi), we observe legal reforms in Ancient Greece (the laws and reforms of Solon), but only the Roman Empire was able to create such a legal system that could exist for several thousand years and